

СТАНОВЛЕННЯ Й РОЗВИТОК ЛІНГВІСТИЧНИХ ТРАДИЦІЙ

Проблемні питання

1. Головні лінгвістичні традиції.
2. Чинники формування традицій.
3. Антропоцентричний характер лінгвістичних традицій.
4. Спільні характеристики та розбіжності в тлумаченнях лінгвістичних проблем.

Основна література

Амирова Т. А., Ольховиков Б. А., Рождественский Ю. В. История языкознания. Москва : Академия. 2003. С. 13-15.

Алпатов В. М. История лингвистических учений. Москва : «Языки русской культуры», 2005. С. 9-41.

Додаткова література й інтернет-ресурси

Супрун Л. В. Загальне мовознавство. Практичні заняття, самостійна робота : навч. посіб. Київ : Знання, 2012. С. 18-42.

Bednarik R. The First Mariners. Bethan eBook : Bentham Science Publishers, 2015. P. 320.

Wierzbicka A. Introduction. Language and Meaning. *The Semantics of Grammar*. Amsterdam : John Benjamins. 1988. P. 1-2.

1. Питання для обговорення.

Опрацюйте матеріали підручника Алпатов В. М. *История лингвистических учений, 2005. С. 9-15*. Систематизуйте особливості формування головних лінгвістичних традицій. Зверніть увагу на такі аспекти:

— існування первинних уявлень про мову та формування філософських / наукових традицій вивчення мови;

— визнання декількох потужних традицій - індійської, європейської / античної, китайської, японської;

— незалежне формування найдавніших традицій та пізніші зв'язки споріднених традицій (грецької та римської);

— існування аналогії у формуванні неспоріднених традицій (пор. давньогрецьку та китайську), а також вплив однієї традиції на іншу через релігійний зв'язок (див. китайську та індійську традиції) чи культурні контакти (див. японську та китайську традиції);

— розбіжності в наслідуванні та продовженні традицій (пор. індійську, арабську з китайською та японською), повноті й завершеності процесів їхнього формування;

— можливості занепаду чи відгалуження традицій.

2. Опрацюйте матеріали підручника Алпатов В. М. *История лингвистических учений, 2005. С. 15-18.* Окресліть чинники формування традицій.

2. Опрацюйте матеріали підручника Алпатов В. М. *История лингвистических учений, 2005. С. 18-20.* Поясніть, чому всім давнім традиціям властивий “антропоцентризм”.

Стосовно якої мови створювалися вчення: рідної / нерідної, опанованої / неопанованої? Яку роль відігравала етноцентрична інтерпретація мови (пор. оцінку рідної мови, діалектів власної мови та інших мов)?

3. Обміркуйте висловлювання А. Вежбицької стосовно семантики мовних одиниць. Як дослідниця розуміє антропоцентричність мови? На Вашу думку, таке тлумачення поняття релевантне для античних мовознавчих традицій?

Wierzbicka A. *The Semantics of Grammar*, 1988. P. 2.

“It is subjective, it is anthropocentric, it reflects predominant cultural concerns and culture-specific modes of social interaction as much as any objective features of the world ‘as such’ ”.

4. Порівняйте підхід А. Вежбицької до визначення антропоцентризму іншими дослідниками, зокрема антропологами. Чи наявні розбіжності?

Bednarik R. The First Mariners, 2015. P. 320.

...misunderstanding in science or in the intellectual comprehension of *reality*, and in the human instance it is the basis of anthropocentrism. The *interpretation of reality purely in terms of human values or experience is totally unscientific: anthropos metron hapanton* — man is the measure of everything — is both true and false, depending on whether it refers to the anthropocentric reality we exist in or not.

4. Опрацюйте матеріали підручника Алпатов В. М. *История лингвистических учений*, 2005. С. 20-21. Поясніть, яке ставлення експлікували давні лінгвістичні традиції стосовно таких аспектів:

- наявність історичних змін у мові;
- розбіжності між мовним ідеалом та реальною мовленнєвою практикою;
- розвиток етимології та інтерпретація поняття ‘етимон’;
- стадіальність / стан розвитку мови та диференціація престижна / непрестижна мова.

5. Опрацюйте матеріали підручника Алпатов В. М. *История лингвистических учений*, 2005. С. 21-24. Дайте відповіді на такі питання стосовно нормативного підходу до мови:

- чи можна стверджувати, що нормативний підхід до мови панував в усіх головних традиціях?
- якими були джерела формування мовної норми?

6. Опрацюйте матеріали підручника Алпатов В. М. *История лингвистических учений*, 2005. С. 24-26. З'ясуйте відповідність лінгвістичної традиції принципам опису мови:

- (а) індійська традиція;
- (б) усі інші традиції.

Породжувальний підхід орієнтований на:

- синтез текстів та генерацію тексту з окремих смислів і вихідних одиниць;
- розуміння мови як закритої системи, у якій діють чіткі правила;
- надмірну увагу до норми;
- намагання охопити й створити повний реєстр вихідних коренів;

- відсутність прикладів у граматиках;
- упорядкованість правил, які мали сенс лише на конкретному етапі синтезу (тобто лише до чи після застосування іншого правила);
- простоту й стислий стиль формулювання правил, що вплинуло на компактність граматик.

Аналітичний підхід, орієнтований на:

- розуміння тексту як вихідного цілого, а також на членування тексту на одиниці, встановлення їх значень та взаємозв'язків;
- розуміння мови як відкритої системи, яка породжує неможливість вичерпного урахування одиниць;
- намагання виділити типи слів, відміни/відмінювання тощо, а не укласти повний реєстр одиниць, які належать до конкретного типу;
- усвідомлення необхідності текстуальних підтверджень відповідності тієї чи тієї одиниці норми / правила, а також наявності ілюстративних прикладів у граматиках та словниках;
- створення великих за обсягом граматик і словників (через значну кількість ілюстрацій).

7. Опрацюйте матеріали підручника *Алпатов В. М. История лингвистических учений, 2005. С. 26-40.* З'ясуйте спільні ознаки та розбіжності лінгвістичних традицій щодо дослідження таких аспектів:

- 1) пріоритетність форм існування досліджуваних мов (письмова vs усна);
- 2) пріоритетність мовних рівнів (фонетика, граматика, лексика);
- 3) виділення головних та другорядних фонетичних одиниць;
- 4) одиниці, яким надавалося центральне місце в граматичних описах;
- 5) критерії диференціації частин мови;
- 6) наявність / відсутність синтаксичних досліджень.

8. Укладіть глосарій головних термінів і понять до теми.